

Jasenka Kodrnja, Zagreb

Što za zlostavljana ženu
znači zavičaj?

Može li zlostavljana žena biti
subjekt demokracije?

Da bi se uopće zbilo čin demokracije potrebne su neke pretpostavke. Svaki se čin zbiva u stanovitom vremenu i prostoru i vrši ga neki subjekt. To križanje kronosa i toposa, kao i mogućnost da se bude subjektom društveno su određeni, pa je govor o demokraciji bez *društvenih (partikularnih)* odrednica prazan govor – apstrakcija.

Kronos demokracije može se motriti unutar cikličkog vremena, topos je mjesto gdje jesmo, ali se širi (ili sužava u koncentričnim krugovima), a potencijalni subjekt je svaki (baš svaki) čovjek. To znači i prognanik obolio od PTSP-a, Moldavijka ili Ukrajinka – žrtva trgovine ljudima, prostitutka, Čečen ili Kurd; član terorističke grupe, Aboridžin kojega su odvojili od kompletnog identiteta, prosjakinja s dojenčecom na ulici, petnaestogodišnji dječak zaposlen na plantaži mimo svoje volje. Potencijalni je subjekt, dakako, i sustavno zlostavljana žena.

Vrijeme (kronos) bismo mogli razdijeliti, kako se to već tradicionalno čini, a to je učinio i Heidegger, na tri dimenzije: prošlost, sadašnjost i budućnost. U tom smislu primarna, autentična vremenitost jest budućnost, jer se tubitak realizira kroz svoj egzistencijalitet – »prispijevanje ili dolaženje samom sebi u najvlastitije bivstvovanje mogućnosti koje čovjeku pripadaju« (Heidegger, 1985., str. CXXXII). No u tom je slučaju tubitak neprestano upućen cjelini, svršetku, odnosno smrti »što je najvlastitija mogućnost tubitka« (Heidegger, 1985., str. 229).

Ako se, pak, predloži očište *cikličkog vremena* (J. Kristeva, 1990.), to pretpostavlja uklopljenost u ritam prirode i univerzuma: dan i noć, godišnja doba, klimatske epohe, ženske mjesečnice... No, i društvena se zbivanja događaju u ciklusima (ekonomske krize, recesije, prosperiteti; rat i mir...), kao i odnosi među ljudima (prijateljstva i neprijateljstva, ljubavi i mržnje...). Cikličko vrijeme pokazuje istovremenu mogućnost ponavljanja i obnavljanja – ciklusi se vraćaju, ali nikad isti, uvijek su to što jesu i nešto drukčiji. Očište cikličkog vremena nudi mogućnost viđenja subjekta kroz cikličku determiniranost (prirodnu i društvenu), kao i mogućnost osobnih ciklusa: boljitka i gubitka, zdravlja i bolesti, uspona i padova, slobodnog i neslobodnog, dobrog i lošeg *samo našeg osobnog vremena*. Što se zlostavljanja žena tiče, poznato je da se i ono događa u ciklusima (rastuća napetost, nasilni događaj, žaljenje i ispričavanje, ponovo rastuća napetost itd.). Kao početnu točku akcije mogli bismo dakle odrediti vrijeme SADA u tijeku nekog ili nekih isprepletenih ciklusa. Valja, dakako, napomenuti da je naša prisutnost u ciklusima komplicirano pozicionirana, jer je riječ o različitim ciklusima, međusobno komplementarnim ili suprotstavljenim. Ako početna točka nije sada nego je to prošlost, onda je riječ o nekoj percepciji usmjerenoj

na prošlost (žalovanje, idealizacija, tugovanja); ako je to, pak, budućnost onda je to vizija, slika raja ili utopija, a politička realnost pokazuje da je to u pravilu iluzija i prijevara. Tako Gordana Bosanac (knjiga u tisku) prezentira utopijsko kao projekciju, a utopiju kao neizbježnu iluziju i fikciju, zapravo fantazmu. Ovo razlikovanje sadašnjeg i budućeg može se vidjeti zorno na primjeru razlikovanja neposredne i posredne demokracije. Neposredna demokracija zbiva se tu i sada na lokalnoj razini (kućnom savjetu, ulici, općini, selu...), a u vezi je s konkretnim problemom koji iziskuje neposredno izvršenje: asfaltiranje ceste, izgradnja dječjeg vrtića, odlagalište otpada, itd. Ta se akcija rješava tu i sada. Posredna parlamentarna demokracija prenosi (posreduje) čin demokracije na zastupnika i na vrijeme od, recimo, četiri godine. Nude se programi za budućnost (obećanja), koja se uvijek tek dijelom ostvaruju, zatim slijede opravdanja, racionalizacije, a za birače osjećaj izigranosti i prevare. Ključni je problem, međutim, u vremenu projekcije (budućnosti) koja je nepredvidiva i zato uvijek iluzorna. Zastupnici kalkuliraju s kronosom (»Još nam nije istekao mandat, još imamo vremena za realizaciju nekih obećanja«), a subjekti demokracije (svi ljudi u statusu birača) doživljavaju to kao poigravanje s vremenom (budućnost) i trgovinu iluzijama.

Kronos se, dakako, može intelektualno i doživljajno projicirati na prethodne i buduće cikluse (kao historiografska ili osobna interpretacija prošlosti ili projekt za budućnost), no bez obzira radilo se o znanstvenom pristupu ili osobnom projektu, njegova je polazišna točka i funkcija – sadašnjost, prisutna u krivuljama različitih iskrižanih, odnosno isprepletenih ciklusa.

Topos (mjesto) demokracije jest tamo gdje jesmo (a ne tamo gdje nismo) i širi se u koncentričnim krugovima od doma, preko lokalne zajednice, regije, države-nacije do čitave zemaljske kugle, pa i univerzuma, te se ponovno vraća na početnu točku. Ta je početna točka mjesto našeg bivstvovanja, na neki način jednako u domu, kao i u svemiru. *Topos* demokracije jest zavičaj – mjesto gdje smo rođeni, gdje jesmo i gdje smo navikli biti. To, dakako, ne može biti mjesto gdje nismo, jer bismo onda odlučivali o nečemu čemu ne pripadamo.

1. Što je zavičaj?

U *Rječniku hrvatskog ili srpskog jezika* (JAZU, Zagreb, 1975.) prvo značenje riječi zavičaj jest »običaj, navika«, drugo »postojbina, domaja, domovina, zatim »zavičaj od ljubavi, od starine« i na kraju bilo koji »kraj, predjel«. Etimološki riječ dolazi od »zavič-aj«, a to od »zavik-ej«, kao »običaj, okršaj, slučaj«.

Rječnik hrvatskog jezika Ivekovića i Broza (Zagreb, 1901.) zavičaj definira kao: 1) mjesto gdje se tko rodio i navikao; i kao 2) postojbina, metej (grčki kraj, predio), sent (turski kraj, predio) i vilajet (turski velika administrativna jedinica, svijet, zemlja, rodni kraj).

U *Hrvatskom enciklopedijskom rječniku* (Novi liber, Zagreb, 2002.), kao i u *Rječniku hrvatskoga jezika* Vladimira Anića (Novi liber, Zagreb, 1991.), zavičaj se definira kao: 1) mjesto rođenja i 2) rodni kraj.

Svim je ovim definicijama zajedničko da se zavičaj određuje kao: 1) mjesto rođenja; 2) bilo koje mjesto, kraj, pokrajina, zemlja; i 3) mjesto uz koje se veže navika i običaj.

Na samom početku članka »Riječ o zavičaju« (u knjizi *Filozofija i društveni život*, biblioteka »Filozofska istraživanja«, 1988.), Milan Kangrga ističe mo-

to »Biti ili osjećati se kao kod svoje kuće«, što on smatra bitnom odrednicom zavičaja. Kangrga, naime, tvrdi da ta rečenica na svim jezicima svijeta ima isto značenje, te da je »toliko svakidašnja da kao takva sama po sebi ostaje ili postaje posve neproblematična« (str. 159). Dalje, kada bi se postavilo pitanje što ta rečenica znači, to bi bilo »suvišno, pretjerano i paradoksalno, pa čak besmisleno i apsurdno«, jer »svi mi znamo što znači osjećati se kao kod svoje kuće« (str. 160). Također, spominje zornu situaciju kada se nakon dugog odsustvovanja vraća u Zagreb, te mu pri pogledu na obris Medvednice »srce zaigra od radosti« (str. 163), jer zna da je kod svoje kuće. Ovaj opis emocija svakako je uvjerljiv i zoran, no postavlja se pitanje: je li on samorazumljiv i zajednički svim ljudima? Da li na primjer srce zaigra od radosti zlostavljanoj ženi pri povratku svojem domu? Je li srce zaigra od radosti prognaniku ili izbjeglici koji se vraća u svoj porušeni, zapravo više nepostojeći zavičaj? Može li recimo Čečen reći da se osjeća dobro i da mu srce igra od radosti zato što mu je zavičaj Čečenija? Vjerojatno ne, ili ne neupitno, već se radi o kompleksnim, ambivalentnim i često negativnim emocijama: straha, nelagode, odbojnosti.

Taj primarni osjećaj zavičaja, onako kako ga Kangrga definira, ne dijele dakle svi ljudi jednako, ili ga uopće ne dijele, već se radi o tome da su neki u doživljavanju njega *izuzeti*, dok ga drugi doživljavaju kao specifičnu *društvenu privilegiju*. *Ta se privilegija smatra tako samorazumljivom da se popoćuje kao svim ljudima zajedničko svojstvo*. Valja, dakle, konstatirati da su neke društvene grupe primarno uskraćene u doživljaju bivanja u zavičaju kao mjestu sreće, gdje se čovjek dobro osjeća.

Primarno, zavičaj se, dakle, može koristiti u još jednom značenju. Ono koje ga predstavlja kao mjesto uz koje se vežu ambivalentne ili pretežno negativne emocije i iz kojega se *bježi* glavom bez obzira, da bi se spasila glava, odnosno goli život. To je mjesto gladi, rata, siromaštva i nasilja. Mjesto iz kojega se emigrira ili progoni, gdje se tuče i zlostavlja. To je slučaj kod žena koje bježe noću iz doma, ili pak kod zlostavljane djece koja bježe na ulicu jer im je tamo ugodnije. Ili, pak, slučaj prognanika koji bježi iz svog zavičaja samo zato što je »krivog« etniciteta. Uz navedene se primjere vežu osjećaji nelagode, straha i želja da se u takav zavičaj čovjek više nikada ne vrati.

Zavičaja ima bezbroj, jer koliko ima ljudi toliko ima i doživljaja zavičaja. On je na kraju uvijek neka kombinacija idealiziranog doma i realne situacije prelomljena specifičnim ciklusima kronosa i specifičnostima toposa.

2. Tko je zlostavljana žena?

Ona je dvostruki partikularitet. Prije svega kao žena participira u sudbini žene u patrijarhalnom kontekstu, sudbini Drugog, u osnovi nesubjekta, ili pak subjekta u nastajanju. Kao zlostavljana participira u partikularitetu zlostavljanih bića, pa se njezin partikularitet s prethodnim na specifičan način preklapa. Dok je udio ženskog spola u ljudskom rodu evidentan i čini oko 50, ili nešto više, posto stanovništva, zlostavljana žena brojčano je neodrediva kategorija. Iako tu društvenu kategoriju prate različite ženske udruge, SOS telefoni, socijalni rad i policija, nigdje na svijetu ne postoje točni podaci o njihovom broju. Zbog društvenih predrasuda srama i osjećaja krivnje, zlostavljanje se prikriva, pa ga je znatno više realnog nego službeno evidentiranog. Taj je odnos sličan santi leda od koje je samo vrh vidljiv. Ne samo da se kaznena djela zlostavljanja znatno manje prijavljuju nego što ih

se čini nego je i sankcioniranje reducirano, a donedavno nije ni bilo inkriminirano.

Nasilje nad ženama ima više dimenzija: seksualno, fizičko, psihičko, psihološko, ekonomsko, strukturalno, duhovno. Rasprostranjenost je nasilja golema.

- a) U publikaciji Ženske infoteke *Nasilje nad ženama* (2003), a prema podacima Svjetske zdravstvene organizacije, 10- 50% žena iskusilo je neki oblik fizičkog nasilja, a između 12- 25% seksualnog.
 - Među 4 milijuna žrtava trgovine ljudima godišnje, najviše je žena i djece.
 - U istoj publikaciji, a na osnovi podataka MUP-a Hrvatske za 2002., tijekom te godine bilo je 6217 žena žrtava nasilničkog ponašanja u obitelji. Također, ustanovljeno je da su počinitelji nasilja nad ženama na prvom mjestu njima najbliže osobe: suprug, izvanbračni partner, te bivši suprug (57,4%).
 - Nasilje se, na prvome mjestu, događa u žrtvinu okruženju, odnosno u domu (u 46% slučajeva).
- b) Studija Suzane Kovačević i Silve Mežnarić, *Nasilje nad ženama* (2001.), prezentira ove podatke:
 - Podaci prikupljeni u Kanadi na slučajnom uzorku od 12 300 žena pokazali su da je svaka 4. žena pretrpjela nasilje od sadašnjeg ili bivšeg partnera;
 - svaka 3. žena koja je pretrpjela nasilje bojala se za vlastiti život;
 - samo svaka 4. žena prijavljuje fizičko nasilje policiji;
 - samo 1 od 20 slučajeva seksualnog nasilja se prijavljuje;
 - žene prije svega ubijaju njihovi partneri (U SAD na primjer, svake godine oko 3 000 žena), a taj je broj dvostruko veći od onog koje su ubili nepoznati muškarci;
 - Prosječna dob silovanih žena izuzetno je niska i iznosi 18,5 godina;
 - također, u SAD postoji rodna disproporcija u sankcioniranju nasilja slična rasnoj. Statistika presuda za 1997. godinu, na primjer, pokazuje da počinitelj partner, suprug, za ubojstvo dobije 2–6 godina zatvora, a partnerica, supruga (takvih je slučajeva 4% godišnje) dobiva za isti čin 15–20 godina zatvora.
- c) Podaci prezentirani u knjizi *Nasilje nad ženom* u obitelji (M. Ajduković i G. Pavleković; Društvo za psihološku pomoć, Zagreb, 2000) rezultat su procjene brojnih svjetskih organizacija:
 - na svijetu nema područja u kome nema obiteljskog nasilja, ono je prisutno u svim društvima, grupama i kulturama;
 - svaka peta žena koja živi u vezi preživjela je nasilje bar jednom u životu;
 - 80% nasilja nad ženama vrše njihovi partneri;
 - značajan broj ubijenih žena ubili su njihovi partneri (45%);
 - 59% žena doživjelo je neki neželjeni oblik seksualnog kontakta;
 - 25% žena doživjelo je pokušaj silovanja ili silovanje.

3. Kako realizirati zavičaj?

Za Kangrgu, primarni doživljaj zavičaja poticaj je za izlazak (iz sebe sama) da bi ga se (sebe) nadvladalo. Jer, tek drugdje ili u tuđoj kući možemo se osjećati kao kod svoje kuće i doći do svijesti što je to naša kuća (dom, zavičaj). Čovjek je, naime,

»... po svojoj najdubljoj prirodi povijesno biće, koje jest to što jest time što postaje. Tim njegovim postajanjem postaje ili nastaje tek ono što se naziva vlastitom kućom, domom, zavičajem, etnikumom, domovinom, narodom« (1988., str. 160).

To je svijet koji čovjek sam stvara i u kome on postaje čovjekom. U krajnjoj instanci: »Moja domovina je tamo gdje je sloboda«, ili »Sloboda je tamo gdje je moja domovina« (1988. str. 165). Zbog čega potreba za izlaskom i novim povratkom (poretkom, strukturiranjem) zavičaja? Izaći iz sebe sama, čovjek treba da bi nadvladao svoju »neartikularnost, ućahurenost, potmulost, mutavost, nemuštosť, besvjesnost, apsolutnu vezanosť uz svoj po-rod...« (1988., str. 161). Također, Kangrga vidi zagađenost zavičaja, ali je svodi na samo dva elementa.

»Prozirni, nezajažljivi, brutalni, beskrupulozni, *klasni i nacionalni interesi* pletu mrežu preko mog zavičaja čime ga devalviraju u temelju« (1988., str. 164).

I dalje,

»Moj zavičaj može i mora za mene značiti nešto drugo od svega toga, mora biti iskorak i istinski poticaj da postanem ne klasno i ne nacionalno nego ljudsko biće« (1988. str. 164).

Mreža koja zastire zavičaj nije, međutim, samo, kako Kangrga smatra, klasna i nacionalna, već se radi o kompleksnom zagađenju, među koje spada i patrijarhalno nasilje, no i razni drugi vidovi kao što je, npr. ekološka zagađenost, itd.

No, vratimo se zlostavljanoj ženi. Što za nju znači izlazak iz primarnog zavičaja i ponovni povratak u njega?

Treba li ona iz zavičaja izaći zato što je čovjek, zato što je žena, ili zato što je zlostavljana žena? Kangrga bi odgovorio na prvi način (zato što je čovjek uopće), no što će se tada dogoditi? Ako se koncentrira samo na opće, ona svoju partikularnost neće prepoznati i neće je nadvladati. Ostat će i dalje submisivna žena i zlostavljano biće! Kao što je to bila tisućljećima! Jer tek kada je na osnovi ženskih inicijativa društvo osvijestilo problem potisnute zlostavljane žene, taj se problem počeo rješavati kao društveni problem. Također, nije jasno zašto bi se čovjek trebao odreći svojih primarnih partikularnih odrednica da bi postao čovjekom i koji su to partikulariteti (radi li se samo o klasnom i nacionalnom)? Treba li se zlostavljana žena odreći svoje pozicije zlostavljanog bića ili ženskog identiteta? Treba li se Čečen odreći svog manjinskog statusa ili nacionalnog identiteta? Zašto bi partikularitet kao takav bio zlo, ako je on realnost? I naročito ako je u submisivnoj poziciji!

Kako, dakle, shvatiti povratak zavičaju?

1. Zavičaj se može doživjeti kao ILUZIJA, UTOPIJA, san s minimumom moguće realizacije. Riječ je o ljudima koji se nalaze u gotovo bezizlaznim situacijama, pa stvaraju fantazme, fatamorgane koje su sasvim osobne. No, to mogu biti i kolektivne slike poput kršćanskog raja ili komunističke utopije. To, dakako, mogu biti i snovi o velikoj majci Rusiji, Njemačkom Reichu, Hrvatskoj u prirodnim i povijesnim granicama, koja će, kada se realizira, fiktivno riješiti sve osobne probleme. Takve utopije potiču kolektivnu maštu, motiviraju aktivnost masa i često se pretvaraju u vojne ili totalitarne sile koje melju sve što je individualno i partikularno.
2. Stavimo li naglasak na brisanje partikulariteta kao takvog (ženskog, nacionalnih manjina, invalida, prognanih i izbjeglih) stavljamo ih pod *univerzalnu kapu čovjeka uopće* i zanemarujemo njihove specifičnosti.

Ovakav stav vodi u formalnu demokraciju u kojoj logika 1 čovjek – 1 glas zanemaruje posebnosti i razlike, jer 1 glas (ne formalan nego stvaran) naročito utjecajne osobe stvarno znači 1000 puta više od nekog drugog glasa. To je hegelijanski stav koji predlaže Kangrga – čovjek se odriče svojih partikulariteta da bi realizirao status *čovjeka uopće*.

Kako je stav prema sintagmi »čovjek uopće« dala postmoderna, a u nas Blaženka Despot (1995.), ja ne bih u ovom trenutku više o tome. Riječ je o praznoj općenitosti koja znači zapravo također jedan, ali društveno dominantan partikularitet – muškarca, čovjeka Zapada, pripadnika viših slojeva i bijelca. Na ovaj se način posebni problemi ne rješavaju, već se guraju pod *totalitarni tepih općenitosti!*

3. Stavimo li, međutim, naglasak na izlazak iz mreže institucionalnog nasilja i proširimo li tu mrežu s nacionalnog i klasnog na ostale vidove (od patrijarhalnog i kolonijalnog do globalno-korporacijskog), u tom se kontekstu vidi mogućnost i za zlostavljanu ženu kao bića koje sudjeluje u demokraciji tako da osvještava i *rješava svoju posebnu poziciju*, te time stvara bolji svijet za sebe i druge. Ona, dakle, rješava svoje probleme u vezi s potisnutim partikularitetima: biti žena i biti zlostavljana. Na toj osnovi ona djeluje iz posebnog očišta i traži neka posebna prava (posebne zakone ili ženske kvote na primjer).

4. Može li zlostavljana žena biti subjekt demokracije i ima li ona tada jednake mogućnosti?

I zlostavljana je žena, Heideggerovim rječnikom, jedan vid bivstvujućeg tubivstvovanja (čovjek), jer tubivstvovanje podrazumijeva čovjeka kao takvog. Što je, međutim, s njezinom egzistencijalnom mogućnošću »*moći-bitilichnošću*«? Je li ona jednaka s istom mogućnošću drugih ljudi, recimo situiranog i obiteljski zadovoljnog šefa neke filozofske katedre, ili nije? »Zov« kao karakter savjesti, jest zov k »vlastitoj ličnosti«, a kako ni jedna ličnost ukoliko to želi biti ne može biti zlostavljana, njezin će zov ići upravo ukidanju zlostavljanja. Njezino kretanje *naprijed*, prema njezinim mogućnostima daleko je iza onih čiji zov može ići k interesu za probleme parlamentarne demokracije, globalne politike, pisanju poezije ili proze. Njezina dva partikulariteta – *zlostavljanje i ženskost* – iziskuju zov koji bi trebao biti dvostruko jači od onog koji te partikularitete ne posjeduje. Da bi koraci prema naprijed bili realni, a mogućnost uopće moguća! Tek tako motivirana zovom, iskazanim *krikom*, ona kao osoba može postati biće s nadom da gradi projekt zavičaja u kome se može osjećati, kako kaže Kangrga »kao kod svoje kuće«.

Literatura:

Anić, Vladimir (1991): *Rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb, Novi liber, str. 880.

Bosanac, Gordana (u tisku): *Utopija i inauguralni paradoks*. Zagreb, KruZak.

Despot, Blaženka (1995): *New-age i Moderna*. Zagreb, Hrvatsko filozofsko društvo, str. 128.

Heidegger, Martin (1985): *Bitak i vrijeme*. Zagreb, Naprijed, str. 509.

Hrvatski enciklopedijski rječnik (2002). Zagreb, Novi liber. Gl. Urednik: Ranko Matasović i Ljiljana Jojić. Za izdavača Sanja Petrušić Goldstein, str. 1632.

Iveković i Broz (1901): *Rječnik hrvatskoga jezika*. Svezak 2. Zagreb. Štamparija Karla Albrechta, str. 884.

Jurić, Hrvoje (u rukopisu): »Kangrgina riječ o zavičaju«, referat održan na skupu posvećenom Milanu Kangrgi u Zagrebu, 25. travnja 2003.

Kangrga, Milan (1988): *Filozofija i društveni život*. Zagreb, Hrvatsko filozofsko društvo, str. 229.

Kangrga, Milan (2002): *Nacionalizam ili demokracija*. Zagreb, Razlog, str. 202.

Kovačević, Suzana i Mežnarić, Silva (2001): *Nasilje nad ženama 2000*. Zagreb, Autonomna ženska kuća i Centar za žene žrtve rata, str. 71.

Kristeva, Julia (1990): »Žensko vreme«, u: *Gledišta*, br. 1–2, str. 17–38.

Nasilje nad ženama (2003). Zagreb, Ženska infoteka, str. 52.

Nasilje nad ženom u obitelji (2000). Uredile Marina Ajduković i Gordana Pavleko-
vić. Zagreb, Društvo za psihološku pomoć, str. 229.

Rječnik hrvatskog ili srpskog jezika (1975). Zagreb, JAZU, svezak 22, str. 960.

Jasenska Kodrnja

What Does it Mean to Have a Home for an Abused Woman?

Can an Abused Woman Be a Subject of Democracy?

Inspired by Milan Kangrga's definition of 'home' as the place where we feel at ease (particularly elaborated in an essay by Hrvoje Jurić), I will study other, potential connotations of the term 'home' – as a place of care, hope, utopia and myth. I will also consider 'home' as a potential place for democracy subjects (abused women, displaced people, refugees, and others) for whom Kangrga's view of 'home' is questionable. The study of 'home' from the standpoint of particularity (starting from one's own home, region, people, nation, country, to the universe) *versus* democracy (studied from the same standpoint since it is a phenomenon subject to historical changes) shows that the mentioned phenomena manifest as privileges of only a few socially determined subjects. Therefore, some consider 'home' as a privilege, while the others see it as an empty or fictional place. The status of democracy subjects is treated in a similar way. Among other things the study points out that the relationship between the general and the particular is questionable, especially when it comes to issues dealt with in political philosophy. For example, what happens when the particular becomes dominant, or when it is denied by what is general, i.e. historically or politically dominant (for example, male or European by nature).